

BESLUT

2014-12-05

Dnr: 14/02014,
2034 och 2047

SAKEN

Val 2014: Utfrågningen med valstudio: Jimmie Åkesson (SD), SVT1, 2014-08-26, fråga om opartiskhet och saklighet

Rapport och Aktuellt, SVT1 och SVT2, 2014-08-27, kl. 19.30 och 21.00, inslag om partiledarutfrågningen av Sverigedemokraternas partiledare; fråga om opartiskhet och saklighet.

BESLUT

Programmet och inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Val 2014: Utfrågningen med valstudio: Jimmie Åkesson (SD) var en partiledarutfrågning av Sverigedemokraternas (SD) partiledare inför riksdagsvalet 2014. Programmet var en del av en serie utfrågningar av riksdagspartiernas partiledare. I början av programmet frågades Sverigedemokraternas partiledare ut om partiets förslag om höjningen av A-kasseersättningen. De två programledarna ifrågasatte SD:s beräkning av kostnaderna för den föreslagna höjningen. Som grund för ifrågasättandet hänvisade programledarna till kostnadsberäkningar som Sveriges Television (SVT) hämtat in från Regeringskansliet. Dessa beräkningar angav högre kostnader för den föreslagna höjningen än de beräkningar SD använde sig av.

I ett inslag senare i programmet frågade en reporter ut personer på stan som sympatiserade med SD, i samband med ett inslag av humoristisk karaktär som gick ut på att en komiker berättade om SD för en klass i svenskundervisning för invandrare (sfi).

Dagen efter sändes två inslag, ett i *Rapport* kl. 19.30 och ett i *Aktuellt* kl 21.00, om efterspelet av partiledarutfrågningen som behandlade frågan om A-kasseersättningen. I inslagen redogjordes för att SD hade kallat till en presskonferens för att bemöta kritiken och korta klipp från presskonferensen och partiledarutfrågningen visades. I inslagen intervjuades representanter för Socialdemokraterna och TCO om deras bedömning av SD:s förslag. Slutligen intervjuades en representant för SVT om motiveringen bakom valet av de källor som låg till grund för kritiken som framfördes i partiledarutfrågningen. Han angav då bland annat att SVT fått informationen från opolitiska tjänstemän i Regeringskansliet. Inslagen var i stort sett identiska, med undantag för att inslaget i *Aktuellt* innehöll en något längre sekvens från SD:s presskonferens än inslaget i *Rapport*.

ANMÄLNINGARNA

Val 2014: Utfrågningen med valstudio: Jimmy Åkesson (SD) har anmälts av ett stort antal anmälare. De flesta anmälarna vänder sig mot den del av utfrågningen som behandlade den föreslagna höjningen av A-kasseersättningen. Anmälarna anser att de siffror SVT presenterade var felaktiga, att de beräknats på ett annat vis än de siffror SD hänvisat till och att Regeringskansliet som tagit fram SVT:s siffror inte kan ses som opartiskt då Regeringskansliet är kopplat till de sittande regeringspartierna.

Flera anmälare anser att den ena programledaren genomgående intog en fientlig hållning till SD:s partiledare. En av anmälarna har ansett att båda programledarna var partiska.

En anmälare anser att inslaget med en sfi-klass framställde SD-väljare som lågutbildade byfänar som gillar jakt. Inslaget var fördomsfullt mot SD-väljare.

En anmälare har dessutom hävdade att den ena programledaren utnyttjat sin frus ställning. Enligt anmälaren arbetade programledarens fru vid riksdagen och hade varit med och fabricerat siffror som presenterades i utfrågningen.

En anmälare vänder sig mot att det i programmets ingress sades att SD vill stoppa nio av tio flyktingar. Han anser att det är en felaktig uppgift.

Inslagen i *Rapport* och *Aktuellt* har anmälts av ett flertal anmälare, bland annat av en representant för SD. Flera av anmälarna har anfört att de anser att SD fick oproportionerligt lite utrymme jämfört med representanter för Socialdemokraterna och TCO, som var kritiska till förslaget. De har dessutom kritiserat att de personer som SVT intervjuat representerade politiska motståndare till SD.

SD:s representant, och flera av de andra anmälarna, har kritiserat inslaget för att inte tillräckligt tydligt ha klargjort hur Riksdagens utredningstjänst, som tog fram partiets kostnadsberäkning, fungerar i jämförelse med Regeringskansliet. SD:s representant anser dessutom att redovisningen av kostnaderna för partiets förslag om höjd a-kasseersättning inte är saklig och anför att siffrorna från Regeringskansliet lämnades ut efter ett beslut på politisk nivå. Han har slutligen kritiserat att SVT valt att intervjua två politiska aktörer som är kritiska till SD:s förslag men inte intervjuat någon från den opolitiska Riksdagens utredningstjänst.

Flera anmälare har invänt mot att en representant för SVT sade att SVT:s siffror kom från en opolitisk källa vilket de anser att Regeringskansliet inte är.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (14 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT har getts tillfälle att yttra sig över om partiledarutfrågningen av Sverigedemokraternas partiledare samt de uppföljande nyhetsinslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet mot bakgrund av de invändningar som anmälarna fört fram. SVT anför i huvudsak följande.

SVT:s partiledarutfrågningar inför riksdagsvalet 2014 innehöll samtliga ett antal moment där partiledaren konfronterades med kritiska frågeställningar. Gustav Fridolin (MP) fick till exempel förklara rimligheten i löftet att alla lärare skulle få en lönehöjning med 10 000 kr i månaden. Jan Björklund (FP) avkrävdes svar på frågor om valaffischer från år 2006 där världens bästa skola utlovades. Fredrik Reinfeldt (M) fick jämföra arbetslöshetssiffror från år 2006 med nu aktuella arbetslöshetssiffror – med utgångspunkten att han år 2006 talade om ”massarbetslöshet”. Det här är bara några exempel ur raden av kritiskt granskande frågor.

Inte i något fall kontaktades partierna i förväg och informerades om att vissa ämnen eller frågor skulle tas upp med partiledaren. Det är en grundläggande journalistisk princip i dessa utfrågningar att partiledaren inte är förhandsinformerad. Följaktligen kontaktades inte heller SD inför utfrågningen med Jimmie Åkesson.

Ett av SD:s viktigaste vallöften var en kraftigt höjd A-kassa. Höjningen var betydligt större än den som till exempel Socialdemokraterna talat om. SD hävdade också att deras förslag var avsevärt billigare att genomföra än S-förslaget, trots att det var betydligt mer generöst utformat. Följaktligen var det självklart för redaktionen att ta upp detta ämne med Jimmie Åkesson i partiledarutfrågningen.

SD har pekat på att partiet hade en undersökning av Riksdagens Utredningstjänst (RUT) som underlag för sitt A-kasseförslag och att SVT hade kunnat ta del av detta i förväg. Men det var först under och efter programmet som Jimmie Åkesson och SD började hänvisa till denna rapport. I det förslag som partiet presenterade i valrörelsen fanns ingen hänvisning till RUT.

Inom parentes kan sägas att RUT är en mindre enhet i riksdagen som hjälper partierna med underlag. RUT kan således inte jämföras med Regeringskansliet, som har helt andra resurser till sitt förfogande. RUT:s beräkningar bygger i praktiken alltid på data från Regeringskansliet. Eventuella skillnader beror på avgränsningar och frågeställningar.

Redaktionen hade flera kontakter med Socialdemokraterna för att kontrollera hur de hade räknat fram sina kostnader för en höjd A-kassa. För att dubbelkolla frågade redaktionen också Regeringskansliet om de där hade gjort några liknande beräkningar. Detta skedde via en pressekreterare, vilket är den naturliga vägen vid kontakter med Regeringskansliet.

När det visade sig att Regeringskansliets beräkningar överensstämde med Socialdemokraternas ansåg redaktionen att dessa siffror och beräkningar kunde användas som exempel vid utfrågningen. För övrigt gjorde även TCO bedömningen att SD-förslaget var underfinansierat, det vill säga att det skulle kosta betydligt mer att genomföra än vad SD hävdade.

I nyhetsinslaget som gick i *Rapport* och det något längre i *Aktuellt* fick Jimmie Åkesson redogöra för att han kände sig påhoppad och att han blivit beskyldd för att ha haft fel om a-kassan.

I inslaget jämfördes de olika beräkningarna. Regeringskansliets, som användes i partiledarutfrågningen, och Sverigedemokraternas, som stödde sig på siffror från Riksdagens utredningstjänst, RUT.

Bland anmälningarna finns också kritik mot partiledarutfrågarna som beskrivs som partiska och personligt kritiska mot Jimmie Åkesson. SVT kan vid genomgången av programmet inte finna något som helst konkret eller principiellt stöd för denna kritik.

Påståendet i en anmälan att en nära anhörig till en av utfrågarna arbetar i riksdagen och dessutom fabricerat de siffror som användes är helt grundlöst.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämndens uppgift är att granska innehållet i sända program i förhållande till bestämmelserna i radio- och tv-lagen och SVT:s sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program, såsom hur sakuppgifter tagits fram. Anmälarnas kritik i dessa delar prövas därför inte av nämnden.

Granskningsnämnden har granskat *Val 2014: Utfrågningen med valstudio: Jimmie Åkesson* och inslagen i *Rapport* och *Aktuellt* mot bakgrund av anmälningarna. Enligt nämndens bedömning strider programmet och inslagen inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av granskningsnämndens ordförande Henrik Jermsten efter föredragning av Nils Sigfrid.

Henrik Jermsten

Nils Sigfrid

**gransknings
nämnden
för radio och tv**

